

MEMORANDUM

Fråga om en aktiebolagsstyrelsens skyldighet att följa bolagsstämmans instruktioner enligt bl.a. aktiebolagslagen ("ABL") 8:41

Av styrelsen i Haldex AB (publ) har jag blivit ombedd att lämna synpunkter på de rättsliga grunderna för styrelsens i Haldex AB skyldighet att följa bolagsstämmans instruktioner enligt beslut på bolagsstämman den 17 augusti 2017 ("**Instruktionen**") av följande innehåll, som framgår av punkt 6 i dagordningen för den aktuella stämman.

Bolagsstämman instruerade styrelsen i Haldex AB

"att skyndsamt, effektivt och lojalt verkställa bolagsstämmans beslut att stödja och godkänna, Knorr-Bremse's ansökan till Aktiemarknadsnämnden angående förlängning av acceptperioden i Knorr-Bremse's offentliga uppköpserbjudande till aktieägarna i Haldex, liksom att stödja och samarbeta med Knorr-Bremse, och att instruera styrelsen för Haldex att skyndsamt, effektivt och lojalt verkställa bolagsstämmans beslut att stödja och samarbeta med Knorr-Bremse, i

samband med förberedelser av anmälningar till konkurrensmyndigheter avseende Knorr-Bremsses förvärv av Haldex och i samband med förberedelser av därtill relaterade åtaganden”.

I. Allmänt om den aktiebolagsrättsliga regleringen

1. En styrelse är enligt huvudregeln skyldig att följa bolagsstämmans beslut, anvisningar, direktiv och instruktioner. Detsamma gäller bolagsordningen, som utformas på grundval av bolagsstämmans exklusiva beslutsbehörighet. Fråga är om styrelsens lojalitets- och lydnadsplikt i förhållande till bolagsstämman och bolaget som sådant. Bolagsordningen, bolagsstämmans beslut, anvisningar, etc. begränsar också styrelsens befogenhet. Ett överskridande av denna befogenhet kan leda till skadeståndsansvar enligt ABL 29:1, första stycket, första meningen, i förhållande till bolaget, dvs. internt skadeståndsansvar. Ett överskridande av den befogenhet som ges i bolagsordningen kan också, om dock mera undantagsvis, leda till ett externt ansvar.
2. I ABL 8:41, andra stycket, föreskrivs emellertid vissa *gränser för styrelsens* (och övriga bolagsfunktionärers) *lydnadsplikt*. Av bestämmelsen följer att t.ex. en styrelse inte får följa en instruktion av bolagsstämman, om instruktionen strider mot någon bestämmelse i aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen. Det sagda kan också uttryckas så att styrelsen (och VD) inte är skyldig att följa sådana anvisningar, eller t.o.m. så att styrelsen (och VD) är *skyldig att underlåta* att följa sådana anvisningar.
3. Tillämpningen av ABL 8:41, andra stycket, måste emellertid nyanseras och begränsas i förhållande till bestämmelsens ordalydelse beroende på om lydnadsplikten avser ett beslut, instruktion, direktiv, etc. av samtliga aktieägare eller inte. Så t.ex. kan bestämmelsen inte vara tillämplig på bolagsstämmans anvisningar till styrelsen i strid med aktiebolagslagens s.k. *fakultativa* bestämmelser, förutsatt att *samtliga aktieägare* i bolaget ställt sig bakom anvisningen. Det bör understrykas, att kravet avser *samtliga* aktieägare i bolaget och således inte samtliga närvarande vid bolagsstämman. Med fakultativa bestämmelser i aktiebolagslagen avses här sådana bestämmelser som enligt sin lydelse tillåter att avvikelser från bestämmelserna i aktiebolagslagen sker i

bolagsordningen. Om således samtliga aktieägare är närvarande vid bolagsstämman och bolagsstämman enhälligt, eller samtliga aktieägare i övrigt genom s.k. samtyckesbehörighet (universalbeslut eller anvisningar som lämnats med samtliga aktieägares samtycke, s.k. SAS-beslut), instruerar styrelsen, eller fattar beslut om, att styrelsen inom ramen för sin behörighet och befogenhet skall avvika ifrån principerna för likabehandling, jäv, likhet, etc., har styrelsen skyldighet att underkasta sig bolagsstämmans anvisningar och vilja. Hänvisningen i ABL 8:41, andra stycket, till denna lag, dvs. aktiebolagslagen, avser följaktligen inte det fakultativa området, när *samtliga aktieägare i bolaget* enats om beslutet eller instruktionen. För denna ståndpunkt talar också Högsta domstolens bedömning i *NJA 1981 s. 1117* och *NJA 2013 s. 117*.

4. Vad som ovan sagts om fakultativa bestämmelser i aktiebolagslagen gäller också *obligatoriska* bestämmelser i ABL (däremot inte de *absolut* obligatoriska bestämmelserna, t.ex. borgenärsskyddsreglerna, som inte medger avvikelser över huvud), dvs. sådana bestämmelser i aktiebolagslagen som visserligen inte medger avvikande föreskrifter i bolagsordningen, men som tillåter avvikelse *ad hoc*, dvs. i det enskilda fallet (utan rättsverkningar i övrigt för framtiden), förutsatt att *samtliga aktieägare i bolaget* samtyckt till avvikelsen. Som exempel härpå kan nämnas de formella bestämmelserna för bolagsstämma i ABL 7 kap. och för vinstutdelning (värdeöverföring) enligt ABL 18 kap. (jämfört med ABL 17:2). Så t.ex. förutsätter giltigheten av formlösa bolagsstämmor eller formlösa värdeöverföringar att samtliga aktieägare i bolaget enats om formlösheten.
5. Vad som ovan anförts om aktiebolagslagens fakultativa och obligatoriska bestämmelser gäller också i viss mån bolagsordningen. För det fall t.ex. bolagsstämman enhälligt på sätt som ovan beskrivits beslutar om att ge styrelsen befogenheten att besluta och rättshandla utanför bolagets *verksamhetsföremål*, såsom detta kommit till uttryck i bolagsordningen, gäller styrelsens lydnessplikt utan inskränkningar. Samma resonemang kan föras beträffande andra befogenhetsinskränkande föreskrifter i bolagsordningen, t.ex. särskilda förbud för styrelsen och VD att rättshandla på visst sätt eller på vissa områden.

6. *När samtliga aktieägare i bolaget* är överens om en viss åtgärd, är tillämpningsområdet för ABL 8:41, andra stycket, följaktligen främst begränsat till aktiebolagslagens *absolut* obligatoriska bestämmelser. Styrelsen är således skyldig att underlåta att följa bolagsstämman beslut, anvisningar, m.m. i strid med t.ex. aktiebolagslagens borgenärsskyddsbestämmelser i ABL 17 och 21 kap. Detsamma torde gälla aktiebolagslagens grundläggande bestämmelser om kompetensfördelning, varför bolagsstämman inte kan delegera sin exklusiva beslutsbehörighet till styrelsen på annat sätt än vad som uttryckligen framgår av aktiebolagslagen.

7. I avsaknad av samtyckesbehörighet, dvs. när *samtliga* aktieägare i bolaget *inte* är överens, måste styrelsen emellertid ta hänsyn till *såväl fakultativa som obligatoriska bestämmelser* i aktiebolagslagen, ävensom bestämmelserna i årsredovisningslagen och bolagsordningen, vid bedömningen av om styrelsen har en skyldighet att följa bolagsstämmans instruktioner eller t.o.m. en skyldighet att underlåta att följa instruktionerna.

8. Inom den aktiebolagsrättsliga doktrinen framförs allmänt att det utöver de nyssnämnda obligatoriska bestämmelserna i aktiebolagslagen för tillämpningen av ABL 8:41, andra stycket, numera finns en oskriven princip om att bolagsstämmobeslut, anvisningar, m.m. som *uppenbarligen strider mot bolagets intresse* (uppenbart bolagsskadliga beslut) inte får följas eller verkställas av styrelsen. Om bolagsstämman fattar ett beslut om att t.ex. avhända bolagets tillgångar i strid med bolagets vinstsyfte, kan styrelsen ha grund att vägra verkställighet, även om beslutet är förenligt med borgenärsskyddsbestämmelserna, förutsatt att inte samtliga aktieägare i bolaget ställt sig bakom beslutet. Ett beslut av denna karaktär kan nämligen stå i strid med fakultativa eller obligatoriska bestämmelser i aktiebolagslagen, t.ex. likabehandlingsgrundsatsen i generalklausulen i ABL 7:47 (jämför ABL 8:41, första stycket) eller den aktiebolagsrättsliga likhetsprincipen i ABL 4:1. För det fall aktieägarna enigt fattar ett sådant beslut utan att närmare känna till de omständigheter som gör att beslutet är bolagsskadligt, ansvarar styrelsen för att upplysa aktieägarna på bolagsstämman om beslutets bolagsskadlighet, så att aktieägarna i ljuset av dessa omständigheter ges möjligheten att ompröva beslutet. Den s.k. uppenbarhetsprincipen tar sannolikt sikte på sistnämnda situation. Styrelsen är således skyldig att underlåta att verkställa ett beslut av bolagsstämman, om styrelsen har vetskap om

omständigheter som gör beslutet bolagsskadligt (och uppenbart bolagsskadligt) och som styrelsen har skäl att anta att bolagsstämman inte har informerats om.

II. Vad gäller i förevarande fall?

9. I *förevarande fall* har bolagsstämman beslutat att lämna ovan i inledningen citerad instruktion till styrelsen i Haldex AB. Bolagsstämmans beslut grundades inte på samtyckesbehörighet i den meningen att *samtliga aktieägare i Haldex AB* (inte endast relativt de aktieägare som var närvarande på stämman) var eniga om beslutet. Beslutet var således fattat av endast en del av aktieägarna.
10. Vid bedömningen av frågan om styrelsen har en skyldighet att följa Instruktionen eller tvärtom om styrelsen har en skyldighet att underlåta att följa Instruktionen, måste således styrelsen i Haldex AB pröva om Instruktionen står i överensstämmelse med såväl de fakultativa som obligatoriska bestämmelserna i aktiebolagslagen, men också bestämmelserna i årsredovisningslagen och bolagsordningen. Så t.ex. har styrelsen att pröva om bolagsstämmans beslut och Instruktionen står i överensstämmelse med de ovan nämnda likhets- och likabehandlingsgrundsatserna (ABL 4:1 och ABL 7:47). Vidare har styrelsen att pröva om beslutet och en eventuell styrelsens verkställighet av beslutet kan vara uppenbart bolagsskadligt.
11. Enligt uppgift från styrelsen i Haldex AB har bolaget i stor utsträckning lämnat ut konfidentiell information om Haldex AB och dess verksamhet till Knorr-Bremse, ävensom till potentiella köpare av Haldex AB:s produktområden. Knorr-Bremse är Haldex AB:s största konkurrent på flera marknader. Potentiella köpare utgörs av marknadsaktörer som Haldex AB har affärsrelationer med - kunder, leverantörer eller rent av konkurrenter. Inom ramen för det stöd som styrelsen i Haldex AB tidigare lämnat till Knorr-Bremse och andra har det varit en svår uppgift för styrelsen att, efter samråd med bolagsledningen, bedöma i vilken utsträckning och i vilken form information kan och bör lämnas ut till dessa köpare (och till Knorr-Bremse). Prövningen har hitintills skett genom att styrelse och ledning efter bästa förmåga och

vid varje enskilt tillfälle har prövat om Knorr-Bremses och potentiella köparens informationskrav ska efterföljas. Haldex AB har därvid många gånger avböjt eller i vart fall begränsat informationsutlämnandet, som enligt styrelsens bedömning eljest hade inneburit en oacceptabelt stor risk för skada för bolaget. Styrelsen har efter samråd med bolagets ledning därmed framstått som en garant för att bolaget (och indirekt ägarna) inte har tvingats ta oacceptabla risker vid utlämnandet av konfidentiell information.

12. Av betydelse är också att Haldex AB har en relativt liten koncernledning och en i övrigt begränsad organisation av nyckelmedarbetare. Det stöd som Haldex AB tidigare lämnat till Knorr-Bremse har enligt uppgift inneburit en svår belastning för Haldex AB och dess organisation, varvid ledningen och bolagets nyckelpersoner har lagt ned mycket väsentlig tid på att biträda Knorr-Bremse. Grunden för Haldex AB:s möjlighet att lämna detta stöd till Knorr-Bremse har varit och har förutsatt, att Haldex styrelse haft möjlighet att avböja Knorr-Bremses begäran om stöd, när detta bedömts medföra ohanterliga konsekvenser för bolagets anställda och verksamhet, vilket också aktualiserats vid flera tillfällen.

13. Vid en närmare analys av Instruktionen framkommer särskilt följande.

- i. Beslutet i fråga har enligt vad som framgått ovan fattats av en majoritet på bolagsstämman som inte utgör samtliga aktieägare i Haldex AB.
- ii. Det bolag som omsnämns i Instruktionen, Knorr-Bremse, är minoritetsägare i Haldex AB.
- iii. Instruktionen har i avgörande delar givits en kategorisk och undantagslös utformning. I Instruktionen ställs bl.a. kravet att styrelsen skall ”stödja och samarbeta med Knorr-Bremse”, utan att kravet förenas med några som helst villkor eller undantag. Instruktionen gör t.ex. inget undantag för styrelsens prövning av vad som är bäst för bolaget, bolagsskadliga åtgärder eller annat undantag som ger styrelsen rätt att begränsa eller avbryta stödet till Knorr-Bremse beroende på omständigheterna i varje enskilt fall. Vidare synes Instruktionen inte ge rätt för styrelsen att pröva om utlämnandet av

konkurrens- och affärsmissigt känslig information till Knorr-Bremse eller potentiella köpare av Haldex AB:s produktområden kan medföra risk för skada för Haldex AB. Därmed utesluter Instruktionen också rätt för styrelsen att pröva om Knorr-Bremse eller annan potentiell köpare verkligen behöver viss information eller annat stöd för ändamålet. Styrelsen kan med den beslutade Instruktionen få avsevärda svårigheter att skydda bolaget mot väsentlig skada på grund av informationskrav, etc.

- iv. Instruktionen är vidare alltför kategoriskt utformad i och med att den inte ger styrelsen någon rätt att, beroende på omständigheterna, avvisa Knorr-Bremses skilda krav på stöd, information, etc., eller begränsa samarbetet till vad som är rimligt relativt Haldex AB och dess organisation. Om Knorr-Bremse enligt Instruktionen framför krav på sådan medverkan som Haldex AB tidigare avböjt, finns risk för att en slavisk efterlevnad av Instruktionen förlamar Haldex AB:s organisation, utan möjlighet för Haldex AB:s styrelse att vägra medverkan. Haldex AB:s styrelse ges t.ex. inte någon möjlighet att påverka det antal potentiella köpare som Knorr-Bremse kräver att Haldex AB ska interagera med.
- v. Det finns härutöver en genomgående risk för att styrelsen, om den följer Instruktionen fullt ut, överträder bestämmelser i aktiebolagslagen som syftar till att skydda aktieägarna, i förevarande fall andra aktieägare än Knorr-Bremse, t.ex. likhets- och likabehandlingsgrundsatserna i ABL 4:1 och ABL 7:47 (jfr ABL 8:41, första stycket) eller att den i sin efterlevnad av Instruktionen riskerar att orsaka Haldex AB betydande skada.

14. *Konklusionen* av det ovan anförda blir följande. Styrelsen har en lydnads- och lojalitetsplikt mot Haldex AB som sådant, men inte i förhållande till enskilda aktieägare eller grupper av aktieägare, om inte samtyckesbehörighet föreligger. I förevarande fall grundas inte Instruktionen på samtyckesbehörighet. Styrelsen kan därför inte följa Instruktionen utan att samtidigt göra sig skyldig till överträdelse av aktiebolagslagens fakultativa och obligatoriska bestämmelser. Innebörden av det sagda är att styrelsen i Haldex AB måste bortse från Instruktionen. Styrelsen har följaktligen att agera som tidigare för att skydda bolaget och dess ägare. Därmed

kvarstår styrelsen som garant för att bolaget och dess aktieägare fredas mot bolagsskadliga åtgärder i samband med det pågående uppköpsförfarandet.

15. En ytterligare slutsats av det anförda är att bolagsstämmans beslut om Instruktionen kan bli föremål för klander enligt ABL 7:50-51. Grunden för klander är att Instruktionen, såsom varande i vissa delar kategorisk och därmed undantagslös (se ovan p. 13), innefattar ett krav på att styrelsen i Haldex AB i den förevarande situationen skall handla i strid med företrädesvis likabehandlingsprincipen i ABL 8:41, första stycket. Enligt min bedömning måste ett sådant klander av beslutet i fråga anses bli framgångsrikt, varför rättsföljden får antas bli att beslutet är ogiltigt.

Stockholm den 21 augusti 2017

Erik Nerep

ERIK NEREP
*Professor of Swedish and International
Trade Law, Jur.dr. MCJ*
Center for Business Law
STOCKHOLM SCHOOL OF ECONOMICS
HANDELSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM
Saltmätargatan 19C
Box 6501
S-113 83 Stockholm

Phone +46 8 736 9174
Mobile +46 70 846 19 41
Fax +46 8 311768
E-mail: erik.nerep@hhs.se
Internet: www.hhs.se